

PROLETERI
SVIH ZEMALJA
UJEDINITE SE

ROY, ARUNDHATI

Rat gospodina Chidambarama

TITO ZA GOVORNICOM NA DE-
SETOM KONGRESU SKJ, 27—30.
MAJA 1974.

ROY, ARUNDHATI

Rat gospodina Chidambarama

182

Matematičko pitanje: koliko je vojnika potrebno da se obuzda rastući bijes stotina milijuna ljudi?

Niski brežuljci zatupljenih vrhova južne Orisse bili su dom narodu Dongria Kondh puno prije nego što je postojala država pod nazivom Indija ili njena savezna država Orissa. Brežuljci su bili zaštitnici Kondha. Kondhe su štitili brežuljke i klanjali im se kao živućim božanstvima. Danas su ti brijezi prodani zbog boksita koji se u njima nalazi. Kondhama je to kao da je prodan bog. Pitaju se za koju bi cijenu bog bio prodan da se radi o bogovima poput Rame, Alaha ili Isusa Krista?

Možda bi Kondhe trebali biti zahvalni zbog toga što je njihovo brdo Niyamgiri, dom njihova Niyam Raja, Boga Univerzalnog Zakona, prodano kompaniji koja nosi ime poput Vedanta (grana hinduističke filozofije koja se bavi Krajnjom Prirodom Znanja). To je jedna od najvećih rudarskih korporacija na svijetu, a vlasnik joj je Anil Aggarwal, indijski milijarder koji živi u Londonu, u palači koja je nekoć pripadala iranskom šahu. Vedanta je samo jedna od mnogih multinacionalnih korporacija koje su se obrušile na Orissu.

Ako se brda zatupljenih vrhova devastiraju, šume koje ih odijevaju također će biti uništene. Isto će se dogoditi s rijekama i potocima koji teku niz brda i navodnjavaju nizine u njihovu podnožju. Isto je i s Dongria Kondhima. Isto će završiti i stotine tisuća domorodaca koji žive u šumovitom srcu Indije i čija je domovina pod sličnim napadom.

Tko su maoisti?

U našim zadimljenim, prenapučenim gradovima, neki ljudi kažu: "Pa što? Netko mora platiti cijenu napretka." Neki čak kažu: "Prihvatimo činjenicu da se radi o ljudima čije je vrijeme isteklo. Pogledajte bilo koju razvijenu zemlju, Europu, SAD, Australiju – sve one imaju "prošlost". Zaista, imaju. Pa zašto ne bismo i "mi"?"

Na tragu ove linije razmišljanja, vlada je objavila operaciju Zeleni lov, rat koji se navodno vodi protiv "maoističkih" pobunjenika utaborenih u džunglama središnje Indije. Naravno, maoisti ni u kom slučaju nisu jedini pobunjenici. Postoji cijeli spektar različitih borbi koje ljudi vode diljem zemlje – Daliti, beskućnici, radni-

ci, seljaci, tkalci. Oni se suprostavljaju snažnoj sili nepravde koja obuhvaća i politike koje dopuštaju rasprodaju i korporativna preuzimanja zemlje i drugih narodnih resursa. Međutim, vlada je kao najveću prijetnju izdvojila maoiste. Prije dvije godine, dok stvari još nisu bile ni približno loše kao danas, premijer je maoiste opisao kao “prvu i najveću unutarnju prijetnju nacionalnoj sigurnosti”. To će vjerojatno ući u povijest kao njegova najpopularnija i najponavljanija fraza. Iz nekog razloga, njegov komentar sa sastanka šefova saveznih država održanog 6. siječnja 2009. o tome kako maoisti imaju “skromne mogućnosti” nije rezultirao istom razinom upečatljivosti. Stvarnu zabrinutost svoje vlade iznio je 18. lipnja 2009. prilikom obraćanja parlamentu: “Ako lijevi ekstremizam nastavi cvasti u dijelovima zemlje bogatima mineralnim prirodnim resursima, to će negativno utjecati na investicijsku klimu.”

Tko su maoisti? Oni su članovi zabranjene Komunističke partije Indije (maoisti) – KPI (maoisti) – jedne od nekoliko potomaka Komunističke partije Indije (marksističko-lenjinističke), koja je vodila ustanak naksalita 1969. i koju je indijska vlada kao posljedicu toga likvidirala. Maoisti smatraju da se unutrašnje strukturne nejednakosti indijskog društva mogu ispraviti samo nasilnim rušenjem indijske Države. U svojim ranijim avatarima kao Maoistički komunistički centar MKC (*Maoist Communist Centre - MCC*) u Jharkhandu i Biharu te kao Narodna ratna grupa (*People's War Group - PWG*) u Andhra Pradeshu, maoisti su imali ogromnu podršku među ljudima. (Kad je privremeno skinuta zabrana legalnosti stranke, više od milijun i pol ljudi okupilo se na prosvjedu organiziranom u Warangalu.) No, u konačnici je njihova prisutnost u Andhra Pradeshu loše završila. Iza njih je ostalo nasljeđe nasilja koje je čak i neke njihove najvjernije pristalice pretvorilo u žestoke kritičare. Nakon paroksizma ubojstava i ubojstava iz odmazde između policije Andhra Pradesha i maoista, NRG je bila desetkovaná. Oni koji su uspjeli preživjeti, pobjegli su iz Andhra Pradesha u susjedni Chhattisgarh. Tamo su se u srcu najdubljih šuma pridružili drugovima koji su odande djelovali već desetljećima.

Malo koji stranac ima iskustvo iz prve ruke o stvarnoj prirodi maoističkog pokreta u šumama. Nedavni intervju u časopisu *Open* s jednim od maoističkih vođa, drugom Ganapathijem, nije uspio utjecati na promjenu stava kod ljudi koji maoiste smatraju partijom s

neoprostivom totalitarnom vizijom koja ne dopušta apsolutno nikakvo neslaganje.

Maoistička gerilska vojska središnje Indije trenutno se gotovo u potpunosti sastoji od očajno siromašnih ljudi koji žive u kroničnoj gladi na granici humanitarne katastrofe kakvu obično povezujemo samo sa supsaharskom Afrikom. Oni su ljudi koji ni nakon 60 godina indijske tzv. nezavisnosti još uvijek nemaju pristup obrazovanju, zdravstvenoj i pravnoj zaštiti. Oni su ljudi koje se desetljećima eksploatiralo, koje su mali poduzetnici i zajmodavci nemilosrdno varali, žene među njima silovane su kao da se radi o kakvu pravu policije i šumara. Njihov povratak tragovima dostojanstva u najvećoj je mjeri rezultat maoista koji su se desetljećima borili na njihovoj strani i s njima radili i živjeli.

Rat protiv siromašnih

Ako su se plemena naoružala, učinila su to jer im vlada koja im nije osigurala ništa osim nasilja i zanemarivanja sada želi oduzeti i ono posljednje što im je ostalo – zemlju. Jasno da ne vjeruju vladi kada im poručuje kako samo želi “razvoj” za njihovu regiju. Jasno da ne vjeruju da ceste, široke i ravne poput zrakoplovnih pista, koje Nacionalna korporacija za mineralni razvoj (*National Mineral Development Corporation*) gradi kroz šume Dantewade imaju za cilj izgraditi put kojim će djecu voditi u školu. Vjeruju da će biti izbrisani s lica Zemlje ukoliko se ne budu borili za svoju zemlju. To je razlog zbog kojeg su se naoružali.

Čak i ako se ideolozi maoističkog pokreta bore s ciljem da jednom sruše indijsku Državu, trenutno čak i oni znaju da se njihova odrpana i pothranjena vojska, u kojoj većina vojnika nikad nije vidjela vlak ili autobus ili čak neki manji grad, bori samo za goli opstanak.

Godine 2008. Odbor za planiranje imenovao je stručnu skupinu koja je predala izvještaj pod nazivom “Razvojni izazovi u područjima pogođenima lijevim ekstremizmom” (*Development Challenges in Extremist-Affected Areas*). U izvještaju je stajalo: “Naksalitski (maoistički) pokret nužno je prepoznati kao politički pokret s jakim uporištem među bezemljašima te siromašnim seljacima i adivasijima. Nastanak i rast pokreta mora se kontekstualizirati s obzirom na društvene uvjete i iskustva ljudi koji su njegov dio. Znatna raskorak između dr-

žavne politike i njene provedbe je obilježje tih uvjeta. Premda dugoročno zagovaraju ideologiju nasilnog preuzimanja vlasti, na razini dnevne manifestacije tu ideologiju treba promatrati kao borbu za socijalnu pravdu, jednakost, zaštitu, sigurnost i lokalni razvoj.” To se znatno razlikuje od “prve i najveće unutarnje prijetnje nacionalnoj sigurnosti”. S obzirom na to da je maoistička pobuna okus tjedna, svi su, od velikih riba do najciničnijih urednika najprodavanijih novina u zemlji, spremni priznati da se u korijenu problema nalaze desetljeća akumulirane nepravde. No umjesto rješavanja problema, što bi značilo usporavanje ove zlatne groznice 21. stoljeća, oni pokušavaju usmjeriti debatu u sasvim suprotnom smjeru, uz bučne izljeve pobožnog bijesa spram maoističkog “terorizma”. No, obraćaju se sebi samima. Ljudi koji su uzeli oružje u ruke ne provode vrijeme gledajući televiziju (ili nastupajući na njoj), ili čitajući novine, ili provodeći SMS-ankete o humanističkom pitanju dana: je li nasilje dobro ili loše? Svoj odgovor putem SMS poruke pošaljite na... Oni su vani. Oni se bore. Oni vjeruju da imaju pravo na obranu svojih domova i svoje zemlje. Oni vjeruju da zaslužuju pravdu.

Kako bi svoje bogate građane zaštitila od tih opasnih ljudi, vlada im je proglasila rat. Rat u kojem će za pobjedu trebati, kaže nam vlada, od tri do pet godina. Neobično, zar ne, da je čak i nakon napada na Mumbai 26. studenog vlada bila spremna pregovarati s Pakistanom? Spremna je pregovarati s Kinom. No, kad se radi o ratovanju protiv siromašnih, vlada igra čvrsto. Nije dovoljno što specijalna policija – s totemičkim imenima postrojbi poput Sivi psi, Kobre i Škorpioni – pretražuje šume s dozvolom za ubijanje. Nije dovoljno što su Centralna rezervna policija – CRP (*Central Reserve Police Force, CRPF*), Granične sigurnosne snage – GSS (*Border Security Force, BSF*) i zloglasni bataljun Naga već izazvali kaos i počinili beskrupulozna zvjerstva u zabačenim šumskim selima. Nije dovoljno što vlada podržava i naružava Salwa Judum, navodnu “narodnu vojsku” koja se kroz šumu Dantewada probijala ubijajući, silujući i spaljujući, ostavljajući iza sebe 300.000 beskućnika i prognanika. Vlada još planira angažirati i Indijsko-tibetansku graničnu policiju (*Indo-Tibetan Border Police*) te rasporediti dodatnih više desetaka tisuća paramilitarnih trupa. Planira postaviti sjedište brigade u Bilaspuru (što će dislocirati devet sela) i zračnu bazu u Rajnandgaon (što će dislocirati još sedam sela). Očito su ove odluke

odavno donesene. Premjeravanja su odrađena, lokacije odabrane. Zanimljivo. Rat je već neko vrijeme izvjesna budućnost. A sad su helikopteri indijske zračne flote dobili dopuštenje da otvore vatru u “samoobrani”, isto ono pravo koje vlada nije čije svojim najsiromašnijim stanovnicima.

Otvore vatru na koga? Kako će, za boga miloga, sigurnosne snage razlikovati maoista od obične osobe koja užasnuta trči kroz džunglu? Hoće li se adivasiji, nauružani lukovima i strijelama koje nose stoljećima, početi računati kao maoisti? Jesu li neborbeni simpatizeri maoista također valjane mete? Kad sam bila u Dantewadi, načelnik policije pokazao mi je fotografije 19 “maoista” koje su “njegovi dečki” ubili. Pitala sam ga kako ću prepoznati da se radi o maoistima. Odgovorio mi je: “Gle’te gospođo, oni imaju lijekove za malariju, antiseptičke bočice Dettola, sve te stvari izvana.”

Usklađena kampanja

Kakva će vrsta rata biti operacija Zeleni lov? Hoćemo li ikad saznati? Iz šuma ne stiže mnogo vijesti. Lalgarh u Zapadnom Bengalu je odsječen. Oni koji pokušavaju ući završe prebijeni i uhićeni. I prozivani maoistima, naravno. U Dantewadi je *Vanvasi Chetana Ashram*, ašram gandijevskog tipa koji vodi Himanshu Kumar, srađen sa zemljom u svega nekoliko sati. To je bilo posljednje neutralno uporište na samom ulazu u ratnu zonu, mjesto na kojem su se novinari, aktivisti, istraživači te timovi za utvrđivanje činjenica mogli zadržavati i odakle se u tom području moglo djelovati.

Indijski establišment u međuvremenu je pripremio svoje najjače oružje. Gotovo preko noći, naši mediji priključeni vojsci zamijenili su dotadašnji priljev podmetnutih, nepotkrijepljenih, histeričnih priča o “islamičkom terorizmu” podmetnutim, nepotkrijepljenim, histeričnim pričama o “crvenom terorizmu”. Usred sve te buke, u epicentru događanja, kordon tišine sve više zbija redove. Moguće je da će se igrati na kartu “šrilanskog rješenja”. Indijska vlada nije uzalud blokirala pokušaj Europe u UN-u da se na Šri Lanku pošalje međunarodna skupina koja bi istražila ratne zločine tamošnje vlade nad Tamilskim tigrovima.

Prvi korak u tom smjeru je usklađena kampanja izdirigirana na način da se bezbroj različitih oblika

otpora koji u ovoj zemlji postoje pritisne i ograniči na jednostavnu binarnu kategoriju kakvima je bio sklon George Bush: ako niste s nama, s maoistima ste. Namjerno preuveličavanje maoističke prijetnje pomaže Državi opravdati militarizaciju. (A ni maoistima ne ide na štetu. Kojoj bi političkoj stranci smetala takva koncentracija pozornosti?) Dok se sav kisik troši na novog dvojnika Rata protiv terorizma, Država će iskoristiti priliku vojne akcije da usput počisti stotine drugih pokreta otpora proglašivši ih sve simpatizerima maoista. Koristim buduće vrijeme, no taj proces je odavno započeo. Vlada Zapadnog Bengala pokušala je provesti to isto u Nandigramu i Singuru, ali nije uspjela. Trenutno se u Lalgarhu prema odboru *Pulishi Santrash Birodhi Janasadharaner* odnosno Narodnom odboru protiv policijskih zvjerstava – što je narodni pokret koji nije izravno povezan s maoistima iako ih simpatizira – redovno proglašava prekograničnim krilom KPI (maoista). Njihov vođa Chhatradhar Mahato, koji je trenutno uhićen i pritvoren bez prava na jamčevinu, proglašen je “vođom maoista”. Svi nam je poznata priča o dr. Binayaku Senu, liječniku i aktivistu koji se bavi građanskim slobodama, a koji je proveo dvije godine u zatvoru pod potpuno lažnom optužbom da je maoistički kurir. Dok nad operacijom Zeleni val sviće zora, u drugim dijelovima Indije, daleko od ratne pozornice, zaoštrava se napad na prava siromašnih, prava radnika, bezemljaša i onih čiju zemlju vlada želi prisvojiti za “javne svrhe”. Njihove će se patnje produbiti i postat će im sve teže dobiti saslušanje. Jednom kad rat počne, poput svih ratova, i ovaj će razviti svoj moment, svoju logiku i računicu. To će postati način života, čiju će putanju biti gotovo nemoguće preusmjeriti. Od policije će se očekivati da se ponaša kao vojska, kao bezobziran stroj za ubijanje. Od paramilitarnih snaga očekivat će se da postanu poput policije – korumpirana, napuhana administrativna sila. Takav smo proces već vidjeli u Nagalandu, Manipuru i Kašmiru. Jedina je razlika u tome što će sigurnosnim snagama koje ratuju u “srcu Indije” ubrzo postati jasno da su tek za nijansu manje očajni od ljudi protiv kojih se bore. S vremenom, podjela između ljudi i provoditelja zakona postat će porozna. Oružje i naoružanje kupovat će se i prodavati. Zapravo, i to se već događa. Bez obzira pripadaju li sigurnosnim snagama, maoistima ili neborbenim civilima, u ovom Ratu bogatih ginut će najsiromašniji ljudi. Međutim, ako tkogod vjeruje da će ih ovaj rat mimoići, neka

ponovno promisli. Resursi koje će rat progutati osakatit će ekonomiju ove zemlje.

Odgovor na nasilje

Prošlog su tjedna skupine iz svih krajeva zemlje koje se bave građanskim slobodama organizirale u Delhiju seriju sastanaka na kojima se razgovaralo o tome što bi se moglo poduzeti da se promijeni klima i zaustavi rat. Izoštanak dr. Balagopala, jednog od najpoznatijih aktivista iz Andhra Pradesha koji se bavi građanskim pravima, a koji je preminuo prije dva tjedna, okružila nas je poput fizičke boli. On je bio jedan od najhrabrijih, najmudrijih političkih mislilaca našeg vremena i ostavio nas je upravo onda kad smo ga najviše trebali. Ipak, uvjerena sam da bi ga smirilo da je čuo govornike koji su se nizali iznoseći vizije, dubinske analize, iskustva, mudrost, političku oštrinu te iznad svega stvarnu humanost zajednice aktivista, akademika, odvjetnika, sudaca i cijelog dijapazona drugih ljudi koji tvore indijsku zajednicu boraca za građanske slobode. Njihova prisutnost u glavnom gradu znak je da daleko od reflektora naših televizijskih studija i izvan ritma medijske histerije, čak i među indijskom srednjom klasom, još uvijek kuca srce ljudskosti. Nije stoga nikakvo čudo da je ove ljude savezni ministar unutarnjih poslova (*Union home minister*) nedavno optužio za stvaranje “intelektualističke klime” koja vodi “terorizmu”. Ako je to optužba koja je za cilj imala zaplašiti ljude, zaprijetiti im, imala je suprotan učinak.

Govornici su zastupali dijapazon mišljenja koji je varirao od liberalnog do radikalno lijevog. Premda se nitko od govornika ne bi smatrao maoistom, tek mali broj ljudi bio je protiv ideje da se ljudi imaju pravo braniti protiv nasilja Države. Mnogi među njima ne bi se složili s maoističkom politikom nasilja ili s prijekim sudovima koji dodjeljuju pravdu po hitnom postupku, ne bi se složili s autoritarnošću koja nužno dominira oružanom borbom ni marginalizacijom svih onih koji ostaju nenaoružani. No, čak i dok izražavaju svoju nelagodu, znaju da prijekni sudovi postoje samo zato što su indijski sudovi izvan dosega običnih ljudi i da oružana borba koja se vodi u srcu Indije nije prva, već zadnja opcija očajnih ljudi dovedenih do samog ruba egzistencije. Govornici su svjesni opasnosti da se iz pojedinačnih slučajeva gnjusnih zločina pokuša apstrahirati jednostavnu mo-

01 Članak je iz 2009. Prema podacima s kraja 2012. u Indiji je od 1995. samoubojstvo počinilo oko 290.000 farmera. (nap. prev.)

ralnost u situaciji koja već nalikuje ratnoj. Svi su već odavno savladali lekciju neizjednačavanja strukturnog nasilja Države s nasiljem oružanog otpora. Ustvari, umirovljeni sudac Vrhovnog suda P. B. Sawant otišao je toliko daleko da je zahvalio maoistima što prisiljavaju establišment ove zemlje da obrati pozornost na nečuvenu nepravdu sustava. Hargopal iz Andhra Pradesha govorio je o iskustvu aktivista koji se bori za građanska prava u vrijeme interludija maoističkih djelatnosti u Andhra Pradeshu. Usput se dotaknuo i činjenice da su godine 2002. mase hinduista predvođene Bajrangom Dalom i VHP-om u svega nekoliko dana u Gujeratu ubile više ljudi nego maoisti ukupno, uključujući i najkrvavije dane u Andhra Pradeshu.

Ljudi koji su došli iz ratnih zona, od Lalgarha preko Jharkhanda, Chhattisgarha i Orisse, opisivali su policijsku represiju, uhićenja i mučenja, ubijanja, korupciju i činjenicu da npr. u Orissi policiji naredbe izdaju službenici koji su radili za rudarske kompanije. Ljudi su opisivali sumnjivu, malignu ulogu koju su igrali neki NVO-i koje financiraju agencije potpuno posvećene razvijanju korporativnih planova. Iznova i iznova govorili su o tome kako se u Jharkhandu i Chhattisgarhu aktivisti, ali i obični ljudi – bilo tko za koga se smatra da je disident – označavaju kao maoisti i i šalju u zatvor. Rekli su da je to ono zbog čega, više od ičega drugoga, ljudi posežu za oružjem i pridružuju se maoistima. Pitali su kako je moguće da vlada, koja se opravdavala da ne može preseliti ni dio od 50 milijuna ljudi raseljenih u ime “razvojnih” projekata, odjednom uspijeva pronaći 1.400 hektara prvoklasne zemlje koju dodjeljuje industrijalcima za stvaranje više od 300 Posebnih ekonomskih zona, indijski *onshore* porezni raj za bogate. Pitali su za koji se tip pravde zalagao Ustavni sud dok je odbijao revidirati značajnije “javnog interesa” u Zakonu o akviziciji zemlje, čak i usprkos tome što je znao da vlada prisilno pribavlja zemlju u ime “javnog interesa” kako bi tu zemlju potom predala privatnim korporacijama. Pitali su zašto se čini da kad vlada kaže da se “sudski nalozi moraju ispunjavati” to samo znači da se moraju svugdje postaviti policijske postaje. Ne škole, ili bolnice ili kuće, ili pitka voda, ili poštena cijena za šumske proizvode, ili makar da ih se ostavi na miru i slobodne od straha od policije – bilo što što će barem malo olakšati živote ljudi. Pitali su zašto “sudski se nalozi moraju ispunjavati” nikad ne tumači na način da znači pravdu?

Postojao je period prije desetak godina kad su na sastancima poput ovih ljudi još razmatrali modele “razvoja” koje im je nametala Nova ekonomska politika. Danas je takav model u potpunosti odbačen. To je sigurno. Svi se, od gandijevaca do maoista, slažu oko toga. Jedino preostalo pitanje je koji je najučinkovitiji način da ga se sruši.

Uzvratanje udaraca

Jedan stari kolega, prijatelj prijatelja, velika njuška u korporativnom svijetu, prisustvovao je jednom od sastanaka iz morbidne znatiželje o svijetu o kojem je znao vrlo malo. Premda se zaodjenuo u kurtu tvrtke Fabindia, nije uspio zamaskirati svoj skupi izgled (i miris). U jednom trenutku nagnuo se prema meni i kazao: “Netko bi im trebao reći da se ne trude toliko. Ovu bitku neće dobiti. Nemaju pojma protiv čega se bore. S količinom novca o kojoj ovdje govorimo, te kompanije mogu kupiti ministre, medijske barune i štrebere javnih politika, te kompanije vode svoje NVO-ove, svoje milicije, one mogu kupiti cijele vlade. Kupit će čak i maoiste. Ovi dobri ljudi trebali bi uštedjeti svoje vrijeme i početi se baviti nečim pametnijim.”

Kad se ljude brutalno zlostavlja, čim se “pametnijim” može baviti doli uzvratanjem udaraca? Nije da imaju izbora osim samoubojstva, poput onih 180.000⁰¹ farmera uhvaćenih u dužničku spiralu. (Zar se samo meni čini da indijski establišment i njegovi predstavnici u medijima imaju puno manje problema s idejom da siromašni ljudi izvršavaju samoubojstva nego s idejom da uzvrataju udarce?)

Nekoliko su godina ljudi – među kojima su bili i maoisti, no većinom ostali – u Chhattisgarhu, Orissi, Jharkhandu i Zapadnom Bengalu uspijevali spriječiti poslove velikih korporacija. Pitanje koje se sad nameće je kako će operacija Zeleni lov promijeniti prirodu njihove borbe. S čim se točno ljudi koji se bore moraju nositi?

Istina je da su, povijesno gledajući, rudarske kompanije gotovo uvijek dobivale bitke protiv lokalnih ljudi. Od svih korporacija, izostavljajući one koje proizvode oružje, rudarske imaju najnemilosrdniju prošlost. Oni su cinični i otvrdnuli borbama te kad ljudi kažu: “*Dan denge par zamiin nahin denge*” (život ćemo dati, ali ze-

mlju ne), to se vjerojatno od njih odbija poput romona kiše o atomsko sklonište. Sve to oni su već čuli, na tisuću različitih jezika, u sto različitih zemalja.

Upravo sad u Indiji mnogi od njih nalaze se u salonima za doček putnika koji lete prvom klasom, naručuju koktele, trepću sporo poput lijenih predatora, čekaju da se Memorandumima o razumijevanju (*Memorandums of understanding – MOU*) – koje su neki od njih potpisali još 2005. – materijaliziraju u pravi novac. Međutim, četiri godine provedene u salonima za doček putnika koji lete prvom klasom dovoljno je vremena da na kušnju stavi toleranciju i onih najstrpljivijih. Spremni su prepustiti tek malo prostora složenim i sve beznačajnijim ritualima demokratske prakse, čak i onda kad su ti rituali sve češće samo isprazne radnje koje se sastoje od: (namještenih) javnih saslušanja, (lažnih) studija o utjecaju na okoliš, (kupljenih) dozvola različitih ministarstava i razvučenih sudskih parnica. Čak i lažna demokracija guta vrijeme. A vrijeme je za industrijalce novac.

Pritisci i potrebe slobodnog tržišta

Stoga, o kakvoj vrsti novca govorimo? U njihovom originalnom radu koji je u procesu objave: *Out of This Earth: East India Adivasis and the Aluminium Cartel*, Samarendra Das i Felix Padel kažu da je financijska vrijednost nalazišta boksita u Orissi 2,27 bilijuna dolara (to nadmašuje indijski BDP za više od dva puta). To su bile cijene iz 2004. Po današnjim cijenama, ta je vrijednost vjerojatno narasla na 4 bilijuna dolara. Bilijun ima 12 nula.

Službeno, od tog iznosa, vlada dobiva tantijeme manje od 7 posto. Često, ako se radi o poznatoj i priznatoj kompaniji, velike su šanse da će se rudom trgovati na ročnom tržištu, premda se ona još uvijek nalazi u planini. Stoga, dok je za adivasije planina još živi bog, vrelo života i vjere, okosnica ekološke ravnoteže regije, za korporaciju ona je samo skladište. Stvari u skladištu moraju biti dostupne. S korporacijske točke gledišta, boksit mora biti izvađen iz planine. Ako se to ne može učiniti mirno, morat će se učiniti nasilno. Takvi su pritisci i potrebe slobodnog tržišta.

Ovo je priča samo o boksitu u Orissi. Proširimo 4 bilijuna dolara i na vrijednost milijuna tona visokokvalitetne željezne rude u Chhattisgarhu i Jharkhandu te na ostalih 28 dragocjenih mineralnih resursa uključu-

jući uran, vapnenac, dolomit, ugljen, kositar, granit, mramor, bakar, dijamante, zlato, kvarc, korund, beril, aleksandrit, silicij, fluorit i granat. Pridodajmo tome elektrane, brane, autoputeve, tvornice čelika i cementa, topionice aluminija i sve ostale infrastrukturne projekte koji su dio stotina MOU-ova (samo u Jharkhandu potpisano ih je više od 90). To nam omogućava uvid u razmjere operacije i očaja dionika. Šuma, nekoć znana kao Dandakaranya, koja se proteže od Zapadnog Bengala preko Jharkhanda, Orisse, Chhattisgarha te dijelova Andhra Pradesha i Maharasthre, dom je milijunima indijskih domorodaca. Mediji su počeli taj dio Indije nazivati Crvenim koridorom ili Maoističkim koridorom. Jednako tako, mogao bi se lako nazvati i MOUističkim koridorom. Pritom se čini potpuno nevažnom činjenica da Peti popis⁰² indijskog ustava osigurava zaštitu plemenskim narodima i ne dopušta otuđenje zemlje na kojoj žive adivasiji. Čini se da ta klauzula postoji samo kako bi ustav lijepo izgledao – malo uređivanja za izlog, sloj šminke. Velik broj korporacija, od relativno nepoznatih do najvećih svjetskih rudarskih kompanija i željezara, bori se za aroprijaciju zemlje koja pripada domorocima: Mittals, Jindals, Tata, Essar, Posco, Rio Tinto, BHP Billiton i, naravno, Vedanta.

Nad svakom planinom, rijekom i šumskim proplankom visi MOU. Govorimo o društvenom i okolišnom inženjeringu nezamislivih razmjera. A većina tih ugovora je tajna. Nalazi se izvan javne domene. Nekako mi se ne čini da će se o planovima koji su na korak daleko da unište jedan od najstarijih svjetskih ekosistema zajedno s ljudima koji u njemu žive razgovarati na konferenciji o klimatskim promjenama u Kopenhagenu. Čini se da su kanali koji vrte vijesti 24 sata dnevno zauzeti trčanjem za vijestima o jezivom maoističkom nasilju – toliko da ih u nedostatku stvarnog maoističkog nasilja izmišljaju, pa ne vide apsolutno nikakav interes u ovoj strani priče. Pitam se: zašto?

Možda se radi o tome da razvojni lobi, prema kojem mediji stoje u kmetskom odnosu, tvrdi da će rudarstvo znatno povećati stopu rasta BDP-a te tako osigurati nova radna mjesta za ljude koje prisilno preseljava. Ova računica ne uzima u obzir katastrofalno visoku cijenu ekološke štete. No, čak i pod tako usko postavljenim uvjetima, računica je i dalje neistinita. Većina sredstava odlazi na bankovne račune rudarskih korporacija. Manje od 10 posto ide u državni trezor. Vrlo mali postotak

02 Popisi ugrađeni u indijski ustav koji kategoriziraju i utabličuju administrativnu aktivnost i politike vlade. Schedules (popisi) su imenovani brojevima od 1–12. Peti popis je za ovaj tekst najvažniji od svih indijskih ustavnih popisa, a odnosi se na listu za administraciju i upravu nad Područjima od posebne državne skrbi (koja se po tome zovu “Scheduled Areas”) i plemenima koja žive u područjima od posebne državne skrbi (stavila bih: u tim područjima). Ta su područja zamišljena kao područja kojima je potrebna posebna državna zaštita zbog neravnopravnih uvjeta u kojima žive. Prvi takav popis bavi se popisom država i indijskih teritorija, u njega se bilježe sve promjene granica i zakoni kojima je ta promjena omogućena. Drugi popis bilježi listu plaća dužnosnika koji rade u državnim uredima, zatim sudaca te kontrolora i glavnog indijskog revizora (revizora koji nadzire sve troškove i račune vlade te ujedno upravlja Indijskim odjelom za računovodstvo i reviziju, koji broji 58.000 zaposlenika diljem Indije i obavlja poslove vanjskih revizora nad svim kompanijama u državnom vlasništvu), koji je po statusu ravan vrhovnom sudcu. Treći popis sadrži popis zakletvi koje polažu svi izabrani dužnosnici i suci. Četvrti popis regulira alokaciju mjesta u Rađa Sabhi (gornjem domu indijskog parlamenta). (nap. prev)

03 Ured službenika koji se bavi prikupljanjem potraživanja, odnosno naplaćivanjem različitih tipova davanja koja država potražuje od svojih građana. Ponekad ih se naziva i magistratima. Okružni kolektori su najmoćniji vladini službenici u pojedinom distriktu. Povjereno im je provođenje reda i zakona, prikupljanje pristojbi i poreza, kontrola nad dozvolama za planiranje te koordiniranje prirodnih i društvenih hitnih slučajeva. (nap. prev.)

prisilno preseljenih ljudi nađe posao, a i onda rade ponižavajuće i teške fizičke poslove za robovsku nadnicu. Popuštajući paroksizmu pohlepe, mi razvijamo ekonomije drugih zemalja svojom ekologijom.

Trag novca

Kad se radi o ovakvoj količini novca, nije uvijek jednostavno identificirati dionike. Između izvršnih direktora i njihovih privatnih mlažnjaka i očajnih plemenskih Posebnih policijskih službenika u “narodnim” milicijama – koji se za nekoliko tisuća rupija na mjesec bore protiv vlastitog naroda, siluju, ubijaju i spaljuju cijela sela, a sve s ciljem raščišćavanja terena kako bi se moglo početi rudariti. Kako ćemo ikad saznati koja politička partija, koji ministri, koji parlamentarni zastupnici, koji političari, koji suci, koji NGO-ovi, koji stručni konzultanti, koji policajci imaju izravne ili neizravne interese u plijenu? Kako ćemo ikad saznati koje od novina koje izvještavaju o najnovijim maoističkim “zvjerstvima”, ili TV kanali koji imaju “javljanja izravno iz epicentra” – ili, preciznije postavljeno, koji imaju za cilj upravo izbjegavanje javljanja iz epicentra ili, još preciznije, koji otvoreno lažu o događajima u epicentru – koji od njih su dionici?

Koje je podrijetlo milijardi dolara (iznosa nekoliko puta većeg od indijskog BDP-a) koje su indijski građani potajno skrili na računima švicarskih banaka? Odakle su došle dvije milijarde dolara potrošene na zadnjim općim izborima? Odakle stižu stotine milijuna rupija koje političari plaćaju medijima da bi ovi organizirali visokobudžetno, niskobudžetno ili praćenje predizbornih kampanja uživo o kojima je nedavno pisao P. Sainath? (Kad sljedeći put televizijski voditelj udavi nijemog studentskog gosta vičući zašto se maoisti protive izborima i zašto se ne priključe *mainstreamu*, pošaljite SMS odgovor televizijskoj postaji: jer si ne mogu priuštiti vaše tarife.)

Kako da tumačimo činjenicu da je savezni ministar unutarnjih poslova P. Chidambaram, izvršni direktor operacije Zeleni lov, u svojoj karijeri korporativnog odvjetnika zastupao nekoliko rudarskih korporacija? Kako da tumačimo činjenicu da je on bio neizršni direktor Vedante – što je pozicija na koju je dao ostavku onog dana 2004. godine kad je postao ministar financija? Kako da tumačimo činjenicu da je jedna od prvih dozvola koju je izdao za izravna strana ulaganja (FDI) čim

je postao ministar financija izdana kompaniji Twinstar Holdings, čije je sjedište na Mauricijusu, a koja je planirala kupiti dionice firme Sterlite koja je dio grupe Vedanta?

Kako da tumačimo činjenicu da je sudac Kapadia kad su aktivisti iz Orisse podnijeli Ustavnom sudu prijavu protiv Vedante – citirajući prekršaje vladinih smjernica, ističući da je Norveški mirovinski fond povukao investicije iz te kompanije, navodeći kao razlog ogromne ekološke posljedice i kršenje ljudskih prava od strane kompanije – predložio da se Vedantu zamijeni tvrkom Sterlite, sestričkom kompanijom iz iste grupacije? Potom je potpuno bezbrižno na otvorenom saslušanju objavio da i on ima dionice u Sterliteu. Odobrio je Sterliteu dozvole za rudarenje u šumskim područjima usprkos činjenici da je stručna komisija Ustavnog suda eksplicitno izjavila da se dozvole ne bi trebale izdati jer će rudarenje uništiti šume, izvore vode, okoliš te živote i sredstva za život tisuća domorodačkih naroda koji tamo žive. Sudac Kapadia odobrio je dozvolu bez da je pobio izvješće Komisije samog Ustavnog suda.

Kako da tumačimo činjenicu da je Salwa Judum, brutalna operacija raščišćavanja terena pod krinkom “spontane” narodne milicije u Dantewadi, formalno osnovana 2005, svega nekoliko dana nakon što je potpisan MOU s Tatama? I što s činjenicom da je škola za antiterorističku obuku i ratovanje u džungli u Bastaru osnovana također u to vrijeme?

Kako da tumačimo činjenicu da je prije dva tjedna, 12. listopada, obavezno javno saslušanje u slučaju projekta kompanije Tata Steel vrijednoga 10.000 krore rupija u Lohandigudi, Dantewada, održano u maloj sali Kolektorata⁰³, ograđeno ogromnim osiguranjem i s unajmljenom publikom od 50 domorodaca dovedenih u konvoju vladinih džipova iz dvaju bastarskih sela? (Javno saslušanje proglašeno je uspjehom, a okružni kolektor čestitao je narodu Bastara na suradnji.)

Kako da tumačimo činjenicu da su cijene dionica mnogih rudarskih kompanija otišle u nebo točno u vrijeme kad je premijer počeo maoiste nazivati “prvom i najvećom unutarnjom prijetnjom nacionalne sigurnosti” (što je bio znak da se ih se vlada sprema početi progoniti)?

Rudarske kompanije očajno su trebale ovaj “rat”. To je stara tehnika. Nadaju se da će odjek nasilja otjerati ljude koji su dosada uspijevali odoljeti pokušajima da ih

se deložira. Hoće li to biti konačni ishod ili će samo povećati broj maoista, tek treba vidjeti.

Cijena rasta

Obrćući ovaj argument, dr. Ashok Mitra, bivši ministar financija Zapadnog Bengala, u članku nazvanom “Fantomski neprijatelj” (*The Phantom Enemy*) tvrdi da su od vratna ubojstva koje maoisti provode klasična taktika naučena iz priručnika za gerilsko ratovanje. On tvrdi da su maoisti izgradili i uvježbali vojsku koja je sad spremna napasti indijsku Državu te da je maoističko “divljanje” namjerni pokušaj s njihove strane da se zapali gnjev posrnule bijesne indijske Države koja će onda posegnuti za okrutnim nasiljem, što će razljutiti adivasije. Maoisti se nadaju, smatra dr. Mitra, da bi se taj bijes domorodaca mogao rasplamsati u pobunu. Ovo je, naravno, optužba za avanturizam koju su neke struje na ljevici oduvijek pokušavale prikačiti maoistima. Ta optužba bi značila da maoistički ideolozi nisu nadrasli pozive na destrukciju ljudi koje tvrde da predstavljaju, a to s ciljem kako bi se potaknula revolucija koja će njih dovesti na vlast. Ashok Mitra je stari komunist, koji je ustanke naksalita u Zapadnom Bengal u 60-ima i 70-ima promatrao iz prve ruke. Njegovi se stavovi ne mogu odbaciti po kratkom postupku. No, važno je imati na umu da plemenski narodi imaju dugu i hrabru povijest otpora, koja je starija od rođenja maoizma. Promatrati ih kao bezumne lutke kojima manipulira nekoliko srednjoklasnih maoističkih ideologa znači adivasijima raditi hrđavu uslugu.

Moguće je da dr. Mitra govori o situaciji u Lalgarhu gdje dosada još nije bilo govora o mineralnom bogatstvu. (Osim ako zaboravimo – trenutni ustanak u Lalgarhu potaknut je posjetom resornog ministra radi inauguracije željezare *Jindal Steel*. A gdje postoji željezara, može li željezna ruda biti daleko?) Bijes ljudi povezan je s njihovim očajnim siromaštvom i desetljećima patnje uzrokovane izloženosti policiji i “Harmadama”⁰⁴ te oružanoj miliciji Komunističke partije Indije (marksističke), koja je vladala Zapadnim Bengalom više od 30 godina.

Čak i ako, argumenta radi, ne pitamo što deseci tisuća policijskih i paramilitarnih trupa rade u Lalgarhu i ako prihvatimo teoriju maoističkog “avanturizma”, svejedno bi to činilo tek manji dio cjelokupne slike.

Pravi problem je činjenica da je razvikana priča o indijskom čudotvornom rastu tresnula o pod. Rast je plaćen ogromnom socijalnom i ekološkom cijenom. A sada, kako se rijeke suše, posljedice dolaze na naplatu. Diljem zemlje postoji otpor, prosvjedi ljudi koji odbijaju prepustiti svoju zemlju i pristup resursima, koji odbijaju dalje vjerovati lažnim obećanjima. Iznenada, čini se kao da ekonomski rast od 10 posto i demokracija ne idu zajedno. Kako bi se boksit izvadilo iz brežuljaka zaobljenih vrhova, kako bi se željezna ruda izvukla iz šumskog tla, kako bi se 85 posto Indijaca odselilo sa svoje zemlje i preselilo u gradove (što g. Chidambaram kaže da bi volio vidjeti), Indija mora postati policijskom državom. Vlada se mora militarizirati. Kako bi opravdali militarizaciju, potreban im je neprijatelj. Maoisti su ti neprijatelji. Oni su korporativnim fundamentalistima ono što su muslimani hinduističkim fundamentalistima. (Može li postojati bratstvo među fundamentalistima? Je li zbog toga RSS izrazio otvoreno divljenje prema g. Chidambaramu?)

Bila bi kobna pogreška misliti da su paramilitarne trupe, zračna luka u Rajnandgaonu, stožer brigade u Bilaspuru, Zakon o protuzakonitim aktivnostima, Zakon o posebnoj sigurnosti javnosti u Chhattisgarhu i operacija Zeleni lov uspostavljeni samo s ciljem istjerivanja nekoliko tisuća maoista iz šuma. U svim govorima o operaciji Zeleni lov, bez obzira na to hoće li g. Chidambaram “pritisnuti dugme”, pronalazim začetak krizne situacije. (Jedno matematičko pitanje: ako je potrebno 6.000 vojnika da bi se zadržala malena Kašmirska dolina, koliko će ih biti potrebno da se obuzda nahrupljujući bijes milijuna ljudi?)

Umjesto da se nedavno uhićenog maoističkog vođu Kobada Ghandyija analizira pod utjecajem seruma istine, možda je bolja ideja da se s njim porazgovara.

U međuvremenu, može li, molim vas, netko tko planira krajem ove godine prisustvovati konferenciji o klimatskim promjenama u Kopenhagenu postaviti jedino pitanje koje je vrijedno pitati: možemo li, molim vas, ostaviti boksit u planinama?

S engleskoga prevela Andrea Milat.

04 ‘Harmad’ je riječ posuđena u bengalski iz španjolskog, gdje znači armada – naoružana flota. U Bengal u se riječ 300 godina koristila kao označitelj za portugalske gusare i trgovce robljem, zloglasne po brutalnosti. U moderni bengalski jezik ušla je kad je u Kalkuti Mamata Banarjee upotrijebila tu riječ za kadrove Komunističke partije Indije (marksističke). Premda može značiti i druge stvari, u političkim kontekstima obično znači oružane snage.